

Студент 6 курсу
факультету економіки і права ХНЕУ

РОЗВИТОК КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ УПРАВЛІННЯ ТВОРЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПЕРСОНАЛУ

Анотація. Подано визначення поняття "творчий потенціал" працівника, виділено його основні складові, визначено взаємозв'язок між поняттями "творчість" і "креативність".

Аннотация. Дано определение понятия "творческий потенциал" работника, выделены его основные составляющие, определена взаимосвязь между понятиями "творчество" и "креативность".

Annotation. In this paper we have given the definition of creativity of the employee, identified its major components, defined the relationship between the concepts of creativity and creativity.

Ключові слова: творчий потенціал, творчість, креативність.

За останні роки принципово змінився характер виробничої діяльності людини. Складність бізнес-процесів, що реалізуються на основі інноваційних перспективних технологій, постійно зростає. Це підвищує вимоги до їх безпосередніх реалізаторів. Найбільша частина населення здійснює свою роботу не безпосередньо з керованим матеріальним об'єктом, а з його інформаційним образом в інформаційному середовищі, що підвищує вимоги до персоналу. Актуальним стає здатність персоналу адаптуватися до швидко змінюваних умов зовнішнього середовища, приймати нестандартні рішення.

Багато сучасних вчених займаються вивченням творчого потенціалу. Зокрема, значний внесок зробили Матюшкін А. М. [1], що займався вивченням проблем творчості, Моляко В. О. [2], що вивчав проблеми творчості та обдарованості, визначив структуру творчого потенціалу людини, Пономарьов Я. О., що дослідив проблеми психології творчості, Рубінштейн С. Л. [3], що виділив особливості творчої діяльності, Степанов С. Ю., що розглянув проблему творчості через рефлексійний розвиток.

Проблема управління та розвитку творчого потенціалу робітника на сьогоднішній день є достатньо актуальною, тому що здатність персоналу приймати нестандартні рішення і швидко адаптуватися до змін є важливим критерієм конкурентоспроможності організації.

Метою дослідження є уточнення сутності та змісту категорії "творчий потенціал" робітника, а також визначення термінів "творчість" та "креативність".

Обдаровані та талановиті працівники складають трудовий потенціал організації. Щодо трудового потенціалу окремого індивіда, то загальноприйнятим визначенням цього терміна є сукупність характеристик співробітника організації, що визначають можливості і межі його участі у трудовій діяльності, фактично і перспективно реалізуються у рамках існуючого організаційного середовища. У складі трудового потенціалу робітника важливе місце посідає творчий потенціал особистості.

Представники розбіжних наукових підходів трактували термін "творчий потенціал" по-різному. Для визначення цього поняття у контексті теми даної роботи необхідно зробити порівняльний аналіз термінів (табл. 1).

Таблиця 1

Поняття "творчий потенціал людини"

№	Наукові підходи	Поняття	Визначення	Коментарі
1	Альтшуллер Г. С., Валеев Г. Х., Моляко В. О., Чаплигин О. К. та інші представники діяльнісного підходу	Творчий потенціал людини	Властивість, що характеризує міру можливостей особистості здійснювати трудова діяльність. При дослідженні ТП людини необхідно розглядати не лише сукупність властивостей, що становлять його структуру, а й характер та інтенсивність їх взаємодії	Незрозуміло, що мається на увазі під властивістю. То є психологічна властивість, чи професійна?
2	Кузьміна Н. В., Столопович М. Н., Степанов С. Ю. та інші представники енергетичного підходу	Творчий потенціал людини	Психоенергетичні ресурси особистості, що мають властивість "розряджатися" в творчих видах діяльності	Що таке психоенергетичні ресурси?

© Сайфуліна А. В., 2012

3	Матюшкін О. М.,	Творчий	Інтегративна властивість організму	Дуже широке та некон-
---	-----------------	---------	------------------------------------	-----------------------

	Пономарьов Я. О. та інші представники інтегративного підходу	потенціал людини		кретне визначення
4	Хорощун А. А. в рамках інтегративного підходу вивів більш детальне визначення	Творчий потенціал людини	Інтегративна властивість особистості, що характеризує ступінь можливостей людини здійснювати творчу діяльність, визначає потребу, готовність і здатність до творчої самореалізації і саморозвитку, а також забезпечує ефективну взаємодію особистості з іншими людьми та високу продуктивність діяльності	Що мається на увазі під творчою діяльністю?

Також деякі вчені виокремили власне розуміння поняття "творчий потенціал особистості" (табл. 2).

Таблиця 2

Поняття "творчий потенціал особистості"

№	Науковці	Поняття	Визначення	Коментарі
1	Шаталова Н. І.	Творчий потенціал особистості	адаптаційний рівень трудового потенціалу працівника, що пов'язаний з активністю і саморозвитком його ресурсів і можливостей у трудовій діяльності	Незрозуміло з приводу адаптаційного рівня
2	Титаренко Т. М.	Творчий потенціал особистості	можливість людини реалізувати, розкрити свої сутнісні сили, виконати життєве призначення	Дуже широке поняття
3	Лихвар В. Д.	Творчий потенціал особистості	сукупність творчих здібностей, необхідних для творчої діяльності	Які саме творчі здібності?

З огляду понять можна зробити висновок, що творчий потенціал людини – це сукупність здібностей, психоенергетичних ресурсів та психологічних властивостей особистості, що дають змогу ставити перед собою та вирішувати творчі завдання. Зауважимо, що психоенергетичний ресурс – це здатність людини жити, діяти, розвиватися, необхідний для пізнання і творчості.

Виділяють такі основні складові творчого потенціалу людини:

здатки, схильності, які виявляються у підвищеній чутливості, певній вибірковості, наданні переваг, а також в динаміці психічних процесів;

інтереси, їх спрямованість, частота і систематичність прояву, домінування пізнавальних або інших інтересів;

допитливість, прагнення до створення нового, пошук і вирішення проблем;

швидкість у засвоєнні нової інформації, створення асоціативних масивів;

схильність до постійних порівнянь, зіставлень, вироблення еталонів для подальшого відбору структур і функцій шуканого продукту;

прояви загального інтелекту, тобто творчого мислення, схоплювання, розуміння, швидке оцінювання і вибір шляхів розв'язання, адекватність дій;

емоційна насиченість процесів, емоційне відношення, вплив відчуттів на суб'єктивне оцінювання, вибір, переваги та ін.;

інтуїтивізм – здатність до надшвидких оцінок, рішень, прогнозів;

порівняно швидке оволодіння вміннями, навичками, прийомами, технікою праці, ремеслом, майстерністю;

здатність до вироблення стратегій і тактик при вирішенні нових загальних і спеціальних завдань, проблем, пошуках рішень у складних умовах, нестандартних, екстремальних ситуаціях тощо.

Люди з високорозвиненим творчим потенціалом мають потужне абстрактне мислення; здатні приймати протилежності, невизначеність, двозначність суджень; володіють високою емоційною стійкістю в складних ситуаціях; прагнуть отримати результат своєї роботи, впевнені в собі і своїх діях.

Творча діяльність – це високоефективний процес створення, розвитку, збагачення та реалізації трудових, соціальних, політичних і всіх інших форм та видів потреб і здібностей людей, націлених на суспільний процес.

Творчий акт – це процес вирішення поставленого завдання. Він характеризується проявом оригінальності, що досягається на основі інтуїтивного використання побічних продуктів діяльності і латеральних форм мислення. Акт творчості є найбільш концентрованим виразом максимально ефективної роботи всіх компонентів системи мислення індивіда, оскільки розуміння його природи вимагає аналізу та обліку безлічі різних факторів:

закономірностей організації та функціонування системи особистісних смислів, до яких індивід звертається в процесі творчості;

способів оперування ними (з урахуванням специфіки символічної та образної репрезентації інформації);

наявності певної генетичної обумовленості компонентів розумової активності;

впливу мови на характер сприйняття та оцінки інформації, деяких особливостей особистості вченого та ін.

Творча діяльність людини неможлива без творчої активності. Поняття "активність" є більш ширшим, ніж поняття "діяльність" (за визначенням Небиліцина В. Д.). Активність визначається як група особистісних якостей, що зумовлює внутрішню потребу, тенденцію індивіда до ефективного освоєння зовнішньої дійсності, до самовираження щодо зовнішнього світу. Активність може бути розумовою, руховою та соціальною. Творча активність є різновидом розумової.

Багато хто помилково отожднює терміни "творчість" та "креативність". Тому необхідно дати чіткі визначення цим поняттям.

Творчість – це діяльність людини, продукт якої визнається соціумом як якісно новий і унікальний.

Альтшуллер Г. С. виділив три рівні творчості:

1. Застосування відомого вирішення до відомої проблеми. Тут або застосовуються засоби, що призначені саме для цієї мети, або вибирається один з небагатьох альтернативних варіантів вирішення завдання.
2. Нове застосування відомого рішення або нове вирішення старого завдання незвичними в цій сфері засобами.
3. Для принципово нової проблеми знаходиться принципово нове рішення. Така творчість працює на віддалене майбутнє.

Креативність (за визначенням Торенса Е. П.) – це процес прояву чутливості до проблем, дефіциту знань, їх дисгармонії, невідповідності; визначення цих проблем; пошуку їх рішень і висування гіпотез; перевірок, змін і повторних перевірок гіпотез; формулювання та повідомлення результату рішення. Тобто поняття креативність є основною складовою творчості.

Спираючись на наведені визначення термінів, можна зробити схему їх взаємодії (рисунок).

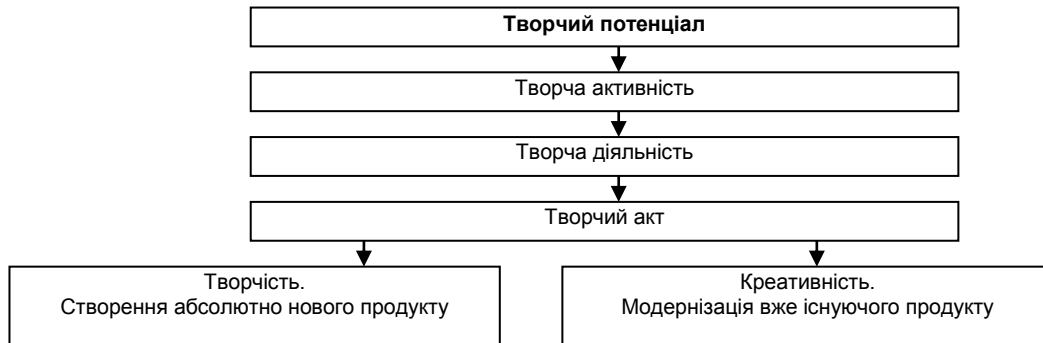

Рис. Взаємодія визначень

З рисунка видно, що розвиток творчого потенціалу стимулює творчу активність людини, що веде до творчого акту, результатом якого є продукт діяльності.

За наведеним матеріалом можна зробити такі узагальнюючі висновки, що творчий потенціал – найбільш унікальна здатність людини, яка веде до всіх форм самовираження. Розвиток творчого потенціалу людини є невід'ємною частиною розвитку особистості в цілому. Необхідно навчати працівників бути креативними, щоб вони готові були прийняти нове, вміли імпровізувати та приймати нестандартні рішення.

Наук. керівн. Тютлікова В. В.

Література: 1. Мышление, обучение, творчество / А. М. Матюшин ; Рос. акад. образования ; Московский психолого-социологический институт. – М. : МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2003. – 719 с. 2. Актуальні проблеми психології творчості : збірник наукових праць / за ред. В. О. Моляко. – Житомир : Вид. ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – Т. 12. – Вип. 3. – 318 с. 3. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2000. – 705 с. 4. Большой психологический словарь / сост. и общ. ред. Б. Мещеряков, В. Зинченко. – СПб. : Прайм – ЕВРОЗНАК, 2003. – 632 с. 5. Исследование проблем психологии творчества / Я. О. Пономарев. – М. : Наука, 1983. – 336 с. 6. Поиск новых идей: от озарения к технологии / Г. С. Альтшуллер, Б. Л. Злотин, А. В. Зусман. – Кишинев : Картя Молдовеняскэ, 1989. – 318 с. 7. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О. М. Степанов. – К. : "Академвидав", 2006. – 424 с. 8. Хорошун А. А. Психологічні особливості розвитку творчого потенціалу старшокласників спеціалізованих шкіл : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук / А. А. Хорошун. – Х. : ХНУ ім. Карабіна, 2009. 9. Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості : монографія / авт. кол. наук. керівник В. О. Моляко. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 208 с.